

Munkabalesetek és a munkával kapcsolatos egészségkárosodások, 2007

A tartalomból

- 1 Bevezető
- 1 A munkabalesetek jellemzői a munkaerő-felmérés adatai alapján
- 3 Munkával kapcsolatos egészségkárosodások
- 4 A munkahelyek egészségügyi kockázata

Bevezető

A „Munkabalesetek és a munkával kapcsolatos egészségkárosodások” című kiegészítő felvételt először 1999 II. negyedévében hajtotta végre a KSH az Eurostat ajánlásainak megfelelően. A változások nyomon követése érdekében 2007 II. negyedévében ismét ez a felvétel kapcsolódik a munkaerő-felméréshez (MEF), mint uniós tagországok számára kötelező kiegészítő kérdésblokk.

A felvétel célja, hogy átfogó képet nyújtson a dolgozók által elszenvedett munkabalesetekről, sérülésekről, azok körülményeiről, a dolgozók munkaképességének további alakulásáról, arról, hogy adott munkahelyeken a munkakör és a munkavégzés kedvezőtlen feltételei az ott dolgozóknak milyen egészségkárosodást, esetleg egészségi panaszt okoznak. Az itt kapott információk összekapcsolhatók a Gazdasági aktivitási kérdőív munkavállalóra és munkáltatóra vonatkozó adataival, ezáltal átfogóbb képet nyerünk az érintettek társadalmi hátteréről, mint a bejelentési kötelezettségen alapuló adminisztratív baleseti statisztikákból. A felvétel a munkabalesetek és munkával összefüggő egészségkárosodások számbavételén túl 2007-ben kiegészült két további kérdéssel, melyek a munkavállalókat a munkahelyükön érő káros hatások előfordulására irányultak.

Magyarországon a baleseti statisztika a munkáltatók bejelentési kötelezettségén alapul. Az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség (OMMF) a bejelentett munkabaleseti adatokat negyedéves rendszerességgel kiadványában teszi közzé („Tájékoztató a munkabalesetek alakulásáról”). A munkabaleseti adatok a három napot meghaladó keresőképtelenséget, illetve a halált okozó munkabaleseteket tartalmazzák. A munkabaleseteket és a foglalkozással összefüggő megbetegedések bejelentését az 1993. évi XCIII. munkavédelemről szóló törvény szabályozza.

A kétféle adatforrás jelentős számbeli eltérést mutat. Az OMMF adatai szerint 2006 II. félévében és 2007 I. félévében együttesen közel 20 ezer dolgozót érintően jelentettek munkabalesetet, ebből 134 volt halálos. A KSH magánháztartásokra kiterjedő reprezentatív felvétele szerint a 15–74 éves, előző 12 hónapban munkát végző személyek közül mintegy 43 ezer fő szenvedett munkabalesetet, munkavégzéssel összefüggő sérülést. Közülük 17 ezer fő a baleset napján, vagy 3 napon belül vált munkaképtessé, ők az

adminisztratív statisztikában nem jelennek meg, ugyanakkor a halálos kiemelt balesetek nem szerepelnek a munkaerő-felmérésben. A számbeli eltérés ellenére a munkabalesetek alakulásának tendenciája hasonló a két adatforrás szerint.

1. tábla

Munkabaleseti adatok

Év	MEF-	OMMF-
	balesetek száma (ezer eset)	
1999*	84	28
2007**	54	20
Index, %	64	71

* MEF esetében 1999 II. negyedévével megelőző 12 hónap, OMMF esetén az 1998-as év adatai.

** MEF esetében 2007 II. negyedévével megelőző 12 hónap, OMMF esetén 2006. II. félév és 2007. I. félév együttes adatai.

A munkabalesetek jellemzői a munkaerő-felmérés adatai alapján

2007 II. negyedévében a kikérdezést megelőző 12 hónapban a munkabalesetet szenvedő 43 ezer fő a dolgozók 1%-át tette ki. 8 ezren egynél több balesetet szenvedtek, így összesen 54 ezer baleset történt a vizsgált időszakban.

A sérültek 77%-a férfi, az egynél több balesetet szenvedők körében pedig arányuk meghaladja a 84%-ot, hiszen köztük magasabb a veszélyesebb munkaterületen (ipar, építőipar) dolgozók aránya. Ezer foglalkoztatott férfi közül 15 szenvedett balesetet munkavégzése során, nők közül csak 6.

2. tábla

Az elmúlt 12 hónapban munkabalesetet, munkával kapcsolatos sérülést szenvedők száma, nemek szerint

Munkabalesetek száma	Munkabalesetet szenvedők száma			Munkabalesetet szenvedők megoszlása		
	férfiak	nők	együtt	férfiak	nők	együtt
	érintett létszám (ezer fő)			%		
Egy	26,2	8,6	34,8	79,3	87,1	81,1
Egynél több	6,8	1,3	8,1	20,7	12,9	18,9
Összesen	33,0	9,9	42,9	100,0	100,0	100,0

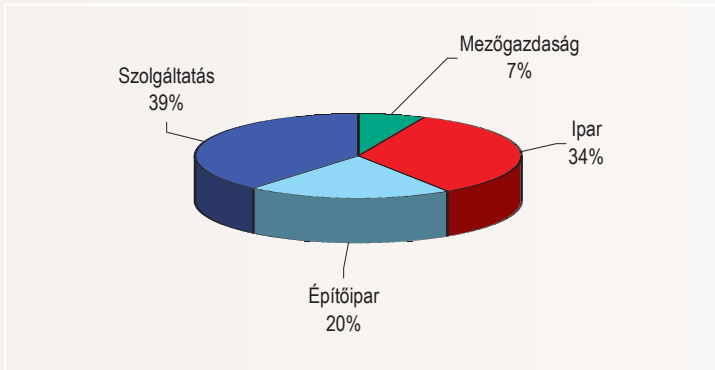
A munkabalesetet szenvedők egyharmadát az ipar foglalkoztatta. A balesetet szenvedők 20%-a a dolgozók mindössze 8%-át foglalkoztató építőiparban dolgozott. Nem csak a munkavégzés körülményeinek veszélyessége okozza ezt a magas előfordulást. Az OMMF szerint a munkavédelem

területén a legtöbb hiányosságot éppen az építőipar területén tapasztalják a felügyelők, s itt szabják ki a legtöbb bírságot is. A legtöbb baleset az üzemeltetéssel kapcsolatos biztonságtechnikai hiányosságok miatt következik be (eltávolított védőburkolatok, biztonsági berendezések), emellett az esés veszélye is gyakori a munkavégzés során.

A balesetet szenvedők 39%-a a dolgozók közel kétharmadát foglalkoztató szolgáltatási szektorban dolgozott, ezen belül a „Szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás”, valamint a „Szállítás, raktározás, posta és távközlés” ágazatokban fordult elő leggyakrabban sérülés.

1. ábra

Az elmúlt 12 hónapban munkabalesetet szenvedők megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint

A balesetek százalékos megoszlásánál árnyaltabb képet mutat a baleseti előfordulás nemzetgazdasági ágankénti intenzitása. A férfi többségű építőiparban a férfiakra jellemző 1,5%-os átlaghoz képest közel kétszeres (2,8%) a balesetet szenvedők aránya, az iparban és a mezőgazdaságban dolgozóknál ennél jóval kisebb az eltérés. A nők jelentősen alacsonyabb baleseti arányát döntően az magyarázza, hogy körükben sokkal magasabb a kisebb baleseti intenzitás jellemezte szolgáltatási szektorban dolgozók aránya (76%).

3. tábla

Az elmúlt 12 hónapban munkabalesetet szenvedők aránya az összes foglalkoztatotton belül, nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ágak	Férfiak	Nők	Együtt
A–B Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat	1,7	1,1	1,6
C–E Ipar	1,9	1,0	1,6
ebből:			
Feldolgozóipar	2,0	1,0	1,6
F Építőipar	2,8	–	2,6
G–Q Szolgáltatás	1,0	0,4	0,7
Összesen	1,5	0,6	1,1

A munkahely ágazatánál meghatározóbb a balesetet szenvedő személy foglalkozása. Munkabalesetek leggyakrabban az ipari, építőipari foglalkozásúak körében fordulnak elő, az érintettek az ipari, építőipari foglalkozásúak 2,4%-át teszik ki. A mezőgazdasági foglalkozásúak 2,1%-a szenvedett balesetet, míg a harmadik, munkahelyi balesetnek leginkább kitett foglalkozási csoport a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők csoportja,

ahol 1,7% volt az arány. A szellemi foglalkozásúak (1–4 foglalkozási főcsoport) körében a legalacsonyabb a balesetek intenzitása, 0,3%.

Ami a balesetek típusát illeti, a munkabalesetek 9%-a közlekedési jellegű baleset volt, amikor a sérülés közúton, parkolóban történt, vezetőként vagy utasként a járműben, esetleg gyalogusként. (Nem tartozik azonban ide a munkahelyre, illetve a munkahelyről történő közlekedés során elszervezett baleset).

A legtöbb munkahelyi baleset a Dél-Dunántúlra volt jellemző, ahol mintegy 6100 fő szenvedett összesen 8300 balesetet (ami az összes baleset 15%-a), vagyis a régióban foglalkoztatottak 2,5%-a volt érintett. Ez két és félszerese a legkisebb észak-magyarországi értéknek (1%).

2. ábra

Az ezer foglalkoztatottra jutó munkabalesetek száma régiók szerint

A balesetet követően a megkérdezettek döntő többsége, 94%-a (40 ezer fő) a felvétel idején már ismét munkában állt. Egyhatoduknál a sérülés nem volt olyan fokú, ami munkanap kieséssel járt volna, 12%-uk pedig már a következő napon munkába tudott állni. Összességében elmondható, hogy a balesetet elszenvedők és a felvétel idején már dolgozók közül 71%-nak két héten belül helyreállt a munkaképessége, a nők esetében ez az arány 8 százalékponttal magasabb, mint a férfiaknál. A sérültek 15%-ánál haladta meg az egy hónapot a munkaképessé válás ideje, ezen belül pedig minden 4. dolgozó csak 3 hónapon túl tudott munkába állni újra.

4. tábla

A munkabalesetet, a munkával kapcsolatos sérülést szenvedők megoszlása a munkaképesség visszanyerésének ideje szerint, nemeként

A munkaképességét visszanyerte (naptári napokban)	Férfiak	Nők	Együtt
A baleset napján	16,0	13,6	15,5
A balesetet követő napon	12,2	11,8	12,1
2–4 nap múlva	17,4	22,1	18,5
Több mint 4 nap múlva, de két héten belül	24,0	30,0	25,4
2 hét múlva, illetve később, de 1 hónapon belül	14,1	11,3	13,5
1 hónap múlva, illetve később	16,3	11,2	15,0
ebből:			
1 hónap múlva, illetve később, de 3 hónapon belül	12,6	7,8	11,5
A baleset óta munkába visszatérő személyek összesen	100,0	100,0	100,0

Azok száma, akik legalább két hét, de kevesebb mint egy hónapon belül újból munkába tudtak állni, az OMMF adatai és a MEF szerint közel azonos volt, míg a többi esetben az OMMF statisztikája lényegesen alacsonyabb előfordulást mutatott.

II. Munkával kapcsolatos egészségkárosodások

A felvétel a munkával összefüggő olyan foglalkozási megbetegedésekre, egyéb egészségi problémákra is rákérdezett, amelyek az utóbbi 12 hónapban is okoztak panaszokat, súlyosítottak meglévő krónikus betegségeket, illetve az érzékszervek romlását idézték elő. A munkabalesettel összefüggő egészségi problémák nem tartoztak a vizsgálat körébe. A hivatalos szervek által jelentett vagy felismert foglalkozási betegségeken¹ túl a megkérdezettek azon panaszairól is számot adtak, amelyek – bár esetleg nem kerültek bejelentésre, de – a munkájukkal összefüggésben alakultak ki vagy súlyosbodtak. (A kérdések a 15–74 éves foglalkoztatottakra, valamint a korábban rendszeres, jövedelmet biztosító munkával rendelkezőkre vonatkoztak.)

Ez a kérdés tágabban értelmezi a munkával kapcsolatos egészségkárosodást, mint az adminisztratív statisztikák. A bejelentett foglalkozási megbetegedések száma 2006-ban 339 volt², a KSH felvételében ugyanakkor 363 ezer fő jelezte, hogy szenvedett valamilyen munkájával kapcsolatos egészségkárosodástól az előző 12 hónap során. Ez a szám többszöröse az 1999-es felvétel eredményének, akkor 71 ezer fő számolt be munkával összefüggő egészségi problémáról. A jelentős eltérés oka a kérdés általánosabb megfogalmazásában keresendő. A 2007-es felvételben (az Eurostat ajánlásainak megfelelően) azokat a panaszokat is figyelembe kellett venni, amelyek már korábban keletkeztek, de a munkavégzés feltételei, körülményei miatt súlyosbodtak az elmúlt 12 hónapban, függetlenül attól, hogy dolgozott-e a megkérdezett ezen időszak alatt.

2007-ben a válaszolók háromnegyed része egynél több panaszt is megjelölt, de nem volt ritka a háromnál több panasz egyidejű fennállása sem. Ez nem meglepő, hiszen az évek múlásával a panaszok halmozódnak, a munkából való kivonulás után pedig gyakori az egészségi állapot romlása, amit sokan a korábbi munkavégzés kedvezőtlen feltételeinek, körülményeinek tudnak be.

5. tábla

Az elmúlt 12 hónap során munkával kapcsolatos egészségkárosodással küzdő, jelenleg dolgozó, vagy korábban munkával rendelkező személyek száma és megoszlása az egészségkárosodások száma szerint, nemeként

Munkával kapcsolatos egészségkárosodások száma	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt
	érintett létszám (ezer fő)			%		
1	52,5	42,3	94,8	27,1	24,9	26,1
2	56,2	48,4	104,6	29,1	28,5	28,8
3	49,3	40,5	89,8	25,5	23,9	24,7
4-vagy annál több	35,4	38,8	74,2	18,3	22,8	20,4
Összesen	193,4	170,0	363,4	100,0	100,0	100,0

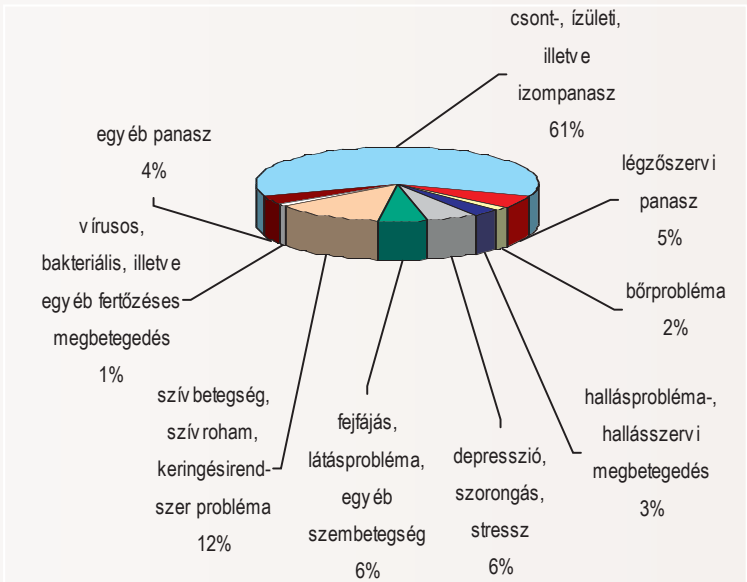
¹ A foglalkozási megbetegedést a foglalkozási betegség kóriszméjét vagy annak gyanúját megállapító orvosnak kell az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség illetékes felügyelőségéhez bejelentenie.

² A bejelentett megbetegedések száma igen alacsony, elsősorban a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt. A munkáltatók ellenérdekelték a bejelentésben, a foglalkozás-egészségügyi orvos pedig a munkáltatótól való függő helyzete miatt vonakodik a foglalkozási betegség jelentőségének megtételétől. 2007. január 1. előtt csak a jogszabályban rögzített megbetegedések kerültek kártalanításra (baleseti táppénzzel), így ekkor még a munkavállaló is csak bizonyos esetekben volt a bejelentésben érdekelt.

Az egészségkárosodást jelzők 61%-a (222 ezer fő) a csont-, ízületi, illetve izompanaszát tekintette a legsúlyosabbnak. A második leggyakoribb panasz a szívbetegség, szívroham, keringési rendszer problémája, megbetegedése volt (12%), ezt követte a depresszió, szorongás, stressz és a fejfájás, látásprobléma, egyéb szembetegség és a légzőszervi panasz, közel hasonló előfordulási aránnyal.

3. ábra

A munkával kapcsolatos egészségkárosodással küzdők megoszlása a legsúlyosabbnak ítélt, munkával kapcsolatos egészségkárosodás fajtája szerint

Másfajta munkával kapcsolatos egészségkárosodás jellemzi a fizikai és a szellemi foglalkozásúakat. A fizikai foglalkozásúak 68%-a a csont-, ízületi, illetve izompanaszát jelölte meg legsúlyosabbnak, különösen a mezőgazdasági és a szolgáltatási jellegű foglalkozást űzők szenvednek gyakran e panaszoktól. Itt a nők jobban ki vannak téve ennek a betegségfajtának, mint más foglalkozások esetében. A fizikai foglalkozású férfiak 12%-a, a nők 10%-a jelölte meg legsúlyosabb panaszaként a szív- és keringésszerű megbetegedéseket. A szellemi foglalkozásúaknál nagyobb súlyú a depresszió, szorongás, stressz, a fejfájás, látásproblémák, egyéb szembetegségek, valamint a szív-, ér- és keringési rendszer betegségei. 1000 foglalkoztatott közül 42-en panaszoktól olyan egészségi problémára, ami az elmúlt év során alakult ki, illetve súlyosbodott a munkavégzéssel összefüggésben.

Az egészségkárosodásban érintettek 46%-a, 166 ezer fő volt foglalkoztatott a felvétel időpontjában. A nem dolgozók 8%-ának (16 ezer fő) szűnt meg egy éven belül a munkája. A többi válaszoló (46%) pedig úgy vélte, hogy jelenlegi panaszai az évekkal ezelőtti munkavégzéssel függenek össze, illetve amiatt súlyosbodtak.

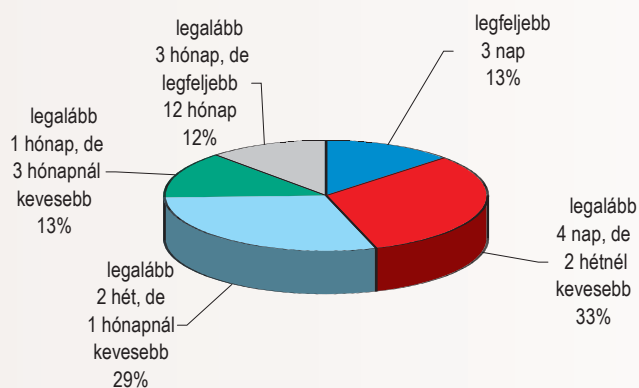
A jelenleg dolgozók döntő többsége, 93%-a a jelenlegi főmunkájának körülményeit okolta egészségkárosodása kialakulásáért, 1%-uk az egy évvel ezelőtti munkahelyét, 6%-a pedig valamilyen egyéb munkáját. A munkával kapcsolatos egészségkárosodások megjelenését erőteljesen befolyásolja a dolgozó életkora. A 25–39 éves munkavállalók közül 3% számolt be munkájával összefüggő egészségügyi problémáról, míg a 40–59 évesek közül pedig már 6%-nak volt ilyen jellegű problémája.

A munkával kapcsolatos egészségkárosodást szenvedők fele (182 ezer fő) dolgozott az elmúlt egy évben, közülük 81 ezren voltak hosszabb-rövidebb ideig távol a munkájuktól a betegség következtében. 46%-uknál viszonylag rövid, 2 hetet meg nem haladó kiesést okozott a legsúlyosabbnak megjelölt betegség, egynegyedüknél azonban az egy hónapot is meghaladta. A távollévők között 53% a férfiak aránya, a legfeljebb 3 napot hiányzó körében ennél magasabb (59%), a három hónapot vagy annál többet hiányzó körében viszont csak 45%. Miután csak idő intervallumokat kellett a válaszolóknak megjelölni, ezért az összes kieső munkanapok száma pontosan nem állapítható meg.

4. ábra

A munkával kapcsolatos egészségkárosodással küzdők megoszlása a legsúlyosabbnak ítélt, munkával kapcsolatos egészségkárosodás miatti távollét* szerint

*Az elmúlt 12 hónapban

Nyugat-Dunántúlon minden ezer munkavállalóból 58 fő említette, hogy valamilyen munkával kapcsolatos egészségi problémája volt, a Dél-Dunántúlon 57-en, az Észak-Alföldön volt a legalacsonyabb az előfordulás (32).

5. ábra

Az ezer foglalkoztatott közül az egészségi problémával küzdők száma régiók szerint

III. A munkahelyek egészségügyi kockázata

A 2007-es felvétel kitért azon munkahelyi hatások felmérésére is, amelyek a későbbiek során fizikai panaszok, illetve lelki problémák kiváltói lehetnek. Ezen hatások megléte befolyással lehet a munkavállalók jövőbeni egészségi állapotára. A jelenleg foglalkoztatottak 28%-a, mintegy 1,1 millió fő vélte úgy, hogy olyan kémiai anyagok, rezgés, zaj, kényszeres testtartás miatt

ártalomnak van kitéve munkahelyén, esetleg baleset veszélye fenyegeti, amelyek jövőbeni egészségi állapotára kihatással vannak. Ebből arra lehet következtetni, hogy a munkavédelem és a munkakörülmények javítása terén akad még tennivalója a munkáltatóknak.

6. tábla

A foglalkoztatottak száma és megoszlása a munkahelyükön előforduló fizikai állapotukat veszélyeztető egészségkárosító tényezők jelenléte szerint, nemenként

Fizikai állapotot veszélyeztető egészségkárosító tényezők	Férfiak	Nők	Együtt	Férfi	Nő	Együtt
	érintett létszám (ezer fő)			%		
Balesetveszély	341,5	46,5	388,0	15,9	2,6	9,8
Kedvezőtlen, kényszeres testtartás	145,6	172,2	317,8	6,8	9,7	8,1
Kémiai anyagok, por, füst, gázok	159,6	68,4	228,0	7,4	3,8	5,8
Rezgés- és zajártalom	140,2	36,7	176,9	6,5	2,1	4,5
Káros hatások összesen	786,9	323,8	1 110,7	36,6	18,2	28,2

A dolgozókat jóval kisebb mértékben éri munkahelyükön olyan mentális hatások, stressz, amelyek hátrányos jövőbeni következménnyel járhatnak egészségi állapotukra. Mintegy 558 ezer fő, a foglalkoztatottak 14%-a számolt be ilyenről. A panaszok 89%-a elsősorban a túl szoros határidőkkel, a munkaterheléssel voltak kapcsolatosak. A foglalkozási hierarchia tetején lévő törvényhozók, igazgatási, érdek-képviselői, gazdasági vezetők közül minden ötödik személy jelölte meg ezt a negatív hatást, de az irodai és ügyviteli (ügyfélforgalmi) jellegű foglalkozásuk körében is átlagot meghaladó volt az arányuk (17%). A munkahelyi stressz, feszültség, tehát a munkahelyek jelentős részét jellemzi, hozzájárulva a munkavállalók jövőbeni esetleges kedvezőtlen egészségi állapotához.

7. tábla

A foglalkoztatottak száma és megoszlása a munkahelyükön előforduló mentális állapotukat veszélyeztető egészségkárosító tényezők jelenléte szerint, nemenként

A dolgozót mentálisan károsan érintő hatások	Férfiak	Nők	Együtt	Férfi	Nő	Együtt
	érintett létszám (ezer fő)			%		
Túl szoros határidők, túlzott munkaterhelés	262,6	231,6	494,2	12,2	13,0	12,6
Zaklatás, pszichikai megfélemlítés	19,2	21,5	40,7	0,8	0,4	0,6
Tettlegesség, erőszak, illetve ezekkel való fenyegetés, vagy ezektől való félelem	16,2	6,4	22,6	0,8	0,4	0,6
Káros hatások összesen	298,0	259,5	557,5	13,8	13,8	13,8

A foglalkoztatottak 7%-a, közel 283 ezer fő jelezte, hogy mind hátrányos fizikai, mind hátrányos lelki hatások érik őket munkahe-

lyükön³. A gépkezelők, összeszerelők, járművezetők körében legmagasabb a kettős negatív hatás előfordulása (15%).

³ A legfontosabb hatást kellett megjelölni, így a többféle fizikai, illetve lelki hatás egyidejű érvényesülése nem derül ki a felvételtől.

További információk, adatok (linkek):

A kiegészítő felvétel módszertana

Kérdőív

Táblák

Elérhetőségek:

erika.csaba@ksh.hu

Telefon: 345-6010

judit.fozo@ksh.hu

Telefon: 345-6414

Információs szolgálat

Telefon: 345-6789

www.ksh.hu